

Łukasz Gacek

Podstawowe założenia strategii rozwojowej Państwa Środka w świetle postanowień XVII Zjazdu Komunistycznej Partii Chin

Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 3, 77-92

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Podstawowe założenia strategii rozwojowej Państwa Środka w świetle postanowień XVII Zjazdu Komunistycznej Partii Chin

Przeprowadzenie gigantycznej operacji propagandowej, jaką były Igrzyska Olimpijskie w Pekinie, otworzyło nową erę w chińskiej polityce. Osiągnięcie wszystkich zakładanych celów zmusiło władze do znaczących przeobrażeń nie tylko sfery gospodarczej, ale i społeczno-politycznej. Ich szeroki zakres został jednak w taki sposób skanalizowany, że niewątpliwy sukces gospodarczy w minimalny sposób przełożył się na proces demokratyzacji życia społecznego, a zwłaszcza politycznego. Bez dyskusyjnie motorem chińskich przeobrażeń pozostała Komunistyczna Partia Chin. Pomimo podtrzymywania ideologicznej retoryki w coraz większym stopniu funkcjonuje ona jako instytucja władzy, w niewielkim stopniu odnosząc się do marksistowskich imponderabiliów. Stając się *de facto* „partią władzy”, swą aktywność koncentruje głównie na wytyczaniu kierunków i nadzorowaniu wprowadzanych reform gospodarczych. Przyjęta w trakcie XVII Zjazdu KPCh strategia jednoznacznie uznaje, że proces przebudowy państwa skupiać się będzie na reformach gospodarczych i – w następnej kolejności – kwestiach społecznych. Natomiast przeobrażenia polityczne realizowane będą w odległym czasie i tylko w ścisłej korelacji z działaniami w sferze gospodarczej i społecznej.

Dynamiczny rozwój Chin prowokuje do szerszej analizy podstawowych założeń realizowanej przez komunistyczne władze strategii rozwojowej. Zobrazowanie kierunków, w jakich zamierza podążać kraj, i jednocześnie zarysowanie określonych idei na przyszłość jest możliwe także przy wykorzystaniu dokumentów Zjazdów Komunistycznej. Obecnie realizowana strategia rozwojowa jest konsekwencją decyzji podjętych w trakcie XVII Zjazdu KPCh, który odbył się w połowie października 2007 roku. W jego trakcie, między innymi, przyjęto założenia polityki rozwojowej w perspektywie następnej dekady. W przeciwieństwie do poprzedniego zjazdu partyjnego z 2002 roku tym razem nie doszło do istotnych przesunięć personalnych w kierownictwie partii. Dokonana wcześniej wymiana pokoleniowa sprawiła, że do głosu doszli młodszy towarzysze, tzw. „czwartej generacji” przywódców, co znalazło pełne odzwierciedlenie w składzie osobowym Komitetu Centralnego partii. Zgodnie z wcześniejszymi zapowiedziami, na początku obecnej dekady z aktywnego życia politycznego wycofało się poprzednie kierownictwo. Stały Komitet Biura Politycznego został powiększony do dziewięciu osób (poprzednio siedem). W rezultacie, poza Hu Jintao, w składzie tego gremium pojawiły wyłącznie nowe postacie¹. Sam Hu objął wówczas stanowisko

¹ W składzie Stałego Komitetu BP znaleźli się: Hu Jintao, Wu Bangguo, Wen Jiabao, Jia Qinglin, Zeng Qinghong, Huang Ju, Wu Guangzheng, Li Changchun oraz Luo Gan. W poprzednim Stałym Komitecie BP zasiadali: Jiang Zemin, Li Peng, Zhu Rongji, Li Ruihuan, Hu Jintao, Wei Jianxing i Li Lanqing.

sekretarza generalnego, a wkrótce potem także przewodniczącego (prezydenta) ChRL oraz szefa Komisji Wojskowej KC KPCh i państwowej Centralnej Komisji Wojskowej. Na stanowisko premiera został desygnowany Wen Jiabao, który zastąpił odchodzącego Zhu Rongji.

Ważnym osiągnięciem XVI Zjazdu KPCh było przyjęcie teorii Trzech Reprezentacji, oznaczającej otwarcie szeregów partyjnych na środowiska prywatnych przedsiębiorców. Nie ulega wątpliwości, iż ów zapis stanowił jedynie potwierdzenie zmian formalnych. W praktyce bowiem wzajemne przenikanie się sfery biznesowej i partyjnej postępowało od wielu lat. Warto podkreślić, że w 2006 roku w sektorze prywatnym pracowało 2,86 mln przedstawicieli partii komunistycznej. Nie zaskakuje w tym kontekście polityka pozyskiwania nowych członków w ramach tej właśnie grupy społecznej. Na początku 2007 roku Wydział Organizacyjny oświadczył, że 330 tysięcy pracowników partyjnych zostanie oddelegowanych do pracy w prywatnych przedsiębiorstwach, celem pomocy w organizacji organów partyjnych i pozyskiwania nowych członków². Należy zauważyć, że chińska partia komunistyczna wchodzi w nowy etap rozwoju, o czym świadczy rosnąca liczba nowo wstępujących w jej szeregi (w 2006 roku zrzeszała ona ponad 72 mln członków). Na uwagę zasługuje fakt, że partia ciągle otwiera się na nowe środowiska, nieuwzględniane wcześniej w polityce partyjnej. Dużym sukcesem władz staje się przyciągnięcie młodych ludzi i kobiet³. Zdaniem Bruce'a J. Dicksona partia komunistyczna pozostaje przy władzy, ponieważ nie funkcjonuje oprócz niej żadna realna alternatywa polityczna. Ponadto jest w stanie zarówno zapewnić konkretne korzyści swoim działaczom, jak i przyciągnąć nowych członków spośród poszczególnych sektorów społeczeństwa. Postępujący proces modernizacji i duża dynamika systemu społeczno-gospodarczego sprawia, że nie może ona pozostawać bierna, lecz musi dokonywać przekształceń w ramach własnej struktury organizacyjnej i budować na nowych podstawach relacje ze społeczeństwem. Nowa strategia zakłada z jednej strony stworzenie nowych więzi instytucjonalnych ze społeczeństwem, poprzez kreowanie całej sieci różnego rodzaju organizacji społecznych, tj. izby handlowe, stowarzyszenia zawodowe, sportowe i inne, a z drugiej włączanie nowo powstających elit społecznych, głównie elit zawodowych i prywatnych przedsiębiorców. Trudno jednak mówić o jednolitej platformie dotyczącej budowania relacji ze społeczeństwem, jak również pozyskiwania nowych członków. Można tu raczej zaobserwować – jak zauważył Dickson – kształtowanie relacji wielowymiarowych z poszczególnymi sektorami społecznymi oraz wkomponowania ich w realizowaną przez partię strategię dotyczącą modernizacji⁴.

Warto zauważyć, że od momentu zainicjowania polityki „otwarcia” w 1978 roku przez Deng Xiaopinga w partii wyraźnie zwiększył się odsetek ludzi z wyższym wykształceniem. W połowie lat 80. zaledwie 4% członków, spośród 42 milionowej wówczas partii,

² “2,86 mln CPC members work in private sector”, July 12, 2007, *People's Daily Online*. <http://www.english.people.com.cn>.

³ Stan liczebny członków KPCh w końcu 2006 roku wynosił 72 391 milionów, co oznaczało wzrost o 1 581 nowych członków w porównaniu z poprzednim rokiem. Pod koniec 2006 roku KPCh zrzeszała 16 919 mln ludzi poniżej 35 r. ż. (wzrost o 0,4% w porównaniu z rokiem poprzednim). Z kolei liczba kobiet w analogicznym okresie wzrosła o 0,5% i wyniosła 14 292 mln (19,7% ogólnego składu członkowskiego). [“CPC full of vigor and vitality”, July 11, 2007, *People's Daily Online*. <http://www.english.people.com.cn>].

⁴ B.J. Dickson, “Who Does the Party Represent? From: “Three Revolutionary Classes” to “Three Represents”, w: *China Under Hu Jintao. Opportunities, Dangers and Dilemmas*, ed. Tun-Jen Cheng, J. deLisle & D. Brown, s. 75–96.

legitymowało się wyższym wykształceniem, 13,8% stanowili absolwenci szkół średnich, 42,2% absolwenci szkół podstawowych, a 10,1% analfabeci⁵. W 2002 roku liczba członków partii z wykształceniem wyższym i średnim osiągnęła poziom 52,5%, ponadto 98,6% przedstawicieli zasiadających w Komitecie Centralnym KPCh miało ukończony *collage*, podczas gdy w 1982 roku było ich tylko 55,5%⁶. Pomimo deklaracji Jiang Zemina, wyrażanych przy okazji przyjmowania teorii Trzech Reprezentacji, iż robotnicy, chłopci i wojskowi nadal stanowią „kręgosłup partii”⁷, pomiędzy 1993 a 2004 rokiem udział przedsiębiorców, będących członkami KPCh, wzrósł z 13% do 30%⁸, podczas gdy pomiędzy 1994 a 2003 rokiem spadła wyraźnie liczba robotników i chłopów w KPCh z 63 do 44% ogólnego stanu osobowego⁹.

Ostatni zjazd partyjny stanowił potwierdzenie kontynuacji linii wyznaczonej przez poprzedników. Na uwagę zasługiwał już sam fakt kolejności pojawiania się chińskich osobistości w Hali Ludowej w Pekinie, w której odbywały się obrady. Tuż za Hu Jintao podążał jego poprzednik Jiang Zemin, a dopiero później pozostali członkowie Stałego Komitetu Biura Politycznego. W przemówieniu otwierającym obrady Hu Jintao podtrzymał zasadę budowy „socjalizmu z chińską specyfiką”, podkreślając tezę o budowie dobrze prosperującego społeczeństwa w każdym obszarze. Stanowiło to potwierdzenie kontynuacji, zarysowanej już kilka lat wcześniej, wizji „harmonijnego społeczeństwa” jako głównej zasady rozwojowej propagowanej przez partię komunistyczną i rząd ChRL. W czasie XVI Zjazdu w listopadzie 2002 roku Jiang Zemin mówił o harmonii i sprzężeniu rozwoju gospodarczego z rozwojem społecznym¹⁰. W szerszym stopniu koncepcja ta została zaprezentowana podczas czwartego plenum XVI Komitetu Centralnego KPCh (10.2004)¹¹. W czasie szóstego zebrania plenarnego XVI KC KPCh, które odbyło się dwa lata później, jego uczestnicy podkreślili znaczenie kontynuowania reform gospodarczych i konieczność wyeksponowania w szerszym stopniu budowy „harmonijnego socjalistycznego społeczeństwa”. Na plan pierwszy wysunięte zostały, do tej pory nieuwzględniane w takim stopniu, sprawy związane z upowszechnianiem zasady sprawiedliwości społecznej, polityką zatrudnieniową i tworzeniem nowych mechanizmów zabezpieczeń społecznych¹².

Zgodnie z założeniami nowo określonej strategii celem władz jest budowa średnio zaможnego społeczeństwa i dokonanie odpowiednich przekształceń w ramach państwa socjalistycznego do 2020 roku. Głównym obszarem dokonywanych przekształceń pozostaje materia gospodarcza. Społeczeństwo ma stać się w szerszym stopniu beneficjentem rozwijającej się gospodarki. Powyższe założenia wpisują się w schemat rozwiązań XI pięcioletniego

⁵ *Renmin Ribao*, March 15, 1985, w: L. Ladany, *The Communist Party of China and Marxism, 1921–1985. A Self-Portrait*, Hoover Institution Press, Stanford, California 1988, s. 494.

⁶ B.J. Dickson, *op. cit.*, s. 82.

⁷ “Jiang Zemin Report at 16th Party Congress”, November 18, 2002, *Xinhua, People’s Daily Online*, <http://www.english.people.com.cn>.

⁸ B.J. Dickson, *op. cit.*, s. 84.

⁹ *Charting China’s Future. Political, Social, and International Dimensions*, ed. Chae-ho Chöng, Rowman&Littlefield 2006, s. 23.

¹⁰ “Jiang Zemin Report at 16th Party Congress”, *op. cit.*

¹¹ “CPC Holds Its Fourth Plenum of the 16th Central Committee”, November 1, 2004, *Ministry of Foreign Affairs PRC*, <http://www.fmprc.gov.cn>.

¹² “Communique of the Sixth Plenum of the 16th CPC Central Committee”, October 11, 2006, *Xinhua Online*, <http://news.xinhuanet.com>.

planu gospodarczego i społecznego (2006–2010), przyjętego w czasie plenum partyjnego w październiku 2005 roku (później zaakceptowanego podczas czwartej sesji X Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych w marcu następnego roku). Plan ogniskował się w kilku zasadniczych obszarach, obejmujących: zrównoważony wzrost gospodarczy, plan rozwoju regionów Chin Zachodnich i Centralnych, projekt rozwoju w obszarach wiejskich, a także realizację koncepcji „harmonijnego społeczeństwa”. Najważniejsze kryterium przyświecające twórcom reformy określało zasady zmierzające do osiągnięcia równowagi rozwojowej w pięciu obszarach:

- pomiędzy miastem a wsią;
- pomiędzy regionami;
- pomiędzy rozwojem ekonomicznym i społecznym;
- pomiędzy człowiekiem a środowiskiem;
- pomiędzy rozwojem wewnętrznym a polityką otwarcia na świat zewnętrzny.

Zgodnie z danymi Narodowego Biura Statystycznego przedstawionymi pod koniec października 2007 roku chińska gospodarka w okresie 1979–2007 rozwijała się w średniorocznym tempie 9,8%. To powoduje, że udział Chin w światowym PKB zwiększył się z poziomu 1,8% w 1978 do 6% w 2007 roku. Dochód przypadający na jednego mieszkańca w 2007 roku wyniósł 2 360 USD, podczas gdy w 1978 roku było to zaledwie 190 USD¹³. Inicjatorem wszelkich reform ma pozostać w dalszym ciągu Komunistyczna Partia Chin. Podkreślił to w swoim wystąpieniu zjazdowym Hu Jintao, mówiąc, że wszelkie zmiany będą dokonywane pod przewodnictwem partii. Kierowanie się teoriami Mao Zedonga i Deng Xiaopinga oraz najważniejszymi regułami Trzech Reprezentacji Jiang Zemina miało stanowić podstawowy wyznacznik dokonywania dalszych przekształceń w kraju. Nawiązanie do poprzedników miało jednoznacznie wskazywać na potrzymanie zasady jedności w partii. Rozszerzeniem tego schematu była zapowiedź prezydenta dotycząca stosowania naukowego podejścia w kwestii polityki rozwojowej, kontynuowania reform i polityki „otwarcia” oraz budowy harmonii społecznej¹⁴. W tym kontekście można mówić o nowej wersji socjalizmu z elementami rozwoju naukowego, proponowanego przez obecne kierownictwo partyjne. Ważnym aspektem zrównoważonego i naukowego rozwoju staje się wytworzenie harmonii pomiędzy trzema *sheng*, obejmującego *shengchan* (produkcja), *shengtai* (środowisko) oraz *shenghuo* (poziom życia)¹⁵.

Istotnymi zagadnieniami do rozwiązania, stojącymi obecnie przed chińskimi władzami pozostają kwestie wyrównywania różnic społecznych. Ważną kwestią pozostaje

¹³ Chiński PKB lokował się na czwartym miejscu na świecie, wynosząc w 2007 roku 3 2801 bln USD, co stanowiło 23,7% PKB Stanów Zjednoczonych, 74,9% PKB Japonii i 99,5% PKB Niemiec. Dla porównania w 1978 roku Chiny zajmowały dziesiąte miejsce w tym zestawieniu. Na podstawie wielkości obrotu handlowego Chiny odnotowały awans w okresie 1978–2007 z 29. na 3. pozycję w świecie. W 2007 roku wartość ogólnego obrotu handlowego Chin (eksportu i importu) wyniosła 21 737 bln USD. [“China accounts for 6% of world’s GDP in 2007”, October 28, 2008, *People’s Daily Online*, <http://english.peopledaily.com.cn>].

¹⁴ Hu Jintao, “Hold the Great Banner of Socialism With Chinese Characteristics and Strive for New Victories in Building a Moderately Prosperous Society in All Respects”, Report to the Seventeenth National Congress of the Communist Party of China on October 15, 2007, *Documents of the 17th National Congress of the Communist Party of China*, Foreign Language Press, Beijing 2007, s. 1–2.

¹⁵ Willy Wo-Lap Lam, *Chinese Politics in the Hu Jintao Era. New Leaders, New Challenges*, M.E.Sharpe 2006, s. 42–43.

wyrównywanie różnic pomiędzy regionami. Zauważalne jest to wyraźnie w kontekście porównania obszarów nadmorskich z regionami położonymi w głębi kraju, szczególnie tymi wysuniętymi najbardziej w kierunku zachodnim. Priorytetem pozostają także działania na rzecz zapewnienia równowagi pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi. Różnice są tu w dalszym ciągu bardzo jaskrawe. W 2007 roku dochód roczny przypadający na jednego mieszkańca w mieście wyniósł 13 786 RMB, z kolei w odniesieniu do mieszkańca wsi zaledwie 4140 RMB¹⁶. Warto zwrócić uwagę na powiększający się z roku na rok rozdzwięk w tym zakresie. W momencie zainicjowania procesu reform te różnice były nieco mniejsze. W 1978 roku dochód roczny mieszkańca miasta wyniósł 343 RMB, a wsi 134 RMB¹⁷.

Zagadnienia związane z ożywieniem gospodarczym w obszarach wiejskich stały się przedmiotem obrad trzeciej sesji plenarnej KC KPCh w pierwszej połowie października 2008 roku. Podstawowe wytyczne w zakresie dokonywania przekształceń w tej materii, zostały zarysowane już w ramach XI planu pięcioletniego. Była wówczas mowa o stworzeniu efektywnych mechanizmów opieki zdrowotnej oraz socjalnej, zreformowaniu systemów podatkowych, a także rozbudowie infrastruktury w obszarach wiejskich. Niewątpliwie ta ostatnia kwestia pozostaje sprawą priorytetową, szczególnie w odniesieniu do regionów Chin Centralnych i Zachodnich. Do 2010 roku w części zachodniej kraju ma powstać ponad 7 tys. km linii kolejowych. Obecnie całkowita długość sieci kolejowych w Zachodnich Chinach liczy 27,6 tys. km. Najważniejsze projekty dotyczą realizacji połączeń pomiędzy Lanzhou (w prowincji Gansu) i miastem wydzielonym Chongqing oraz Guiyangiem (w prowincji Guizhou) i Kantonem. Największa liczba nowych linii kolejowych, spośród wszystkich prowincji zachodnich, powstaje w Yunanie. W okresie 2005–2010 na rozbudowę 1,1 tys. km nowych sieci w tym obszarze przeznaczono zostało 6,5 mld USD¹⁸.

Na wsiach żyje obecnie około 737 milionów ludzi, pozostała część 1,3 mld populacji lokuje się w miastach. Prognozy przewidują, że do 2030 roku w miastach będzie zamieszkiwało około 900 milionów ludzi, czyli 60% populacji (45% w 2007 roku). Eksperti chińscy wskazują, że maksymalny poziom urbanizacji w Państwie Środka nie powinien przekraczać 60–70%¹⁹. W Chinach obecnie około 15 milionów żyje osób w absolutnym ubóstwie (w 1978 roku ta liczba wynosiła 250 mln). Przyjęty w trakcie październikowego plenum plan zakłada podwojenie dochodów mieszkańców wsi do 2020 roku (w 2007 roku dochód na mieszkańca wsi wzrósł do poziomu 4140 RMB), zwiększenie możliwości produkcyjnych oraz zezwolenie rolnikom na dobrowolny transfer prawa do korzystania z ziemi. Nacisk został położony na wzmocnienie pozycji rolnictwa, rozwój nowoczesnych metod gospodarowania, działania innowacyjne w rolnictwie, rozwój usług komunalnych w obszarach wiejskich, ochronę praw rolników, a także modernizację systemu finansowego. Reformy na wsiach zakładają koordynację w równoległym rozwoju dwóch przestrzeni miejskiej

¹⁶ "Farmers' Incomes Up 10% in 1st Half", August 29, 2008, *Beijing Review Online*, <http://www.bjreview.com.cn>
¹⁷ Rok wcześniej dochód roczny przypadający na głowę mieszkańca miasta wyniósł 11 759 RMB, a wsi 3587 RMB. [„GDP grows annual average of 9,67% from 1978 to 2006”, May 7, 2007, *Xinhua, People's Daily Online*. <http://www.english.people.com.cn>].

¹⁸ "GDP grows annual average of 9,67% from 1978 to 2006", *op. cit.*

¹⁹ "New Track to Aid Development in West", March 6, 2007, *China Daily*.

¹⁹ "60% of Chinese will live in cities in 20 years", August 20, 2008, *Xinhua, China Daily Online*, <http://www.chinadaily.com.cn>.

i wiejskiej, realizowanej w ogólnym planie rozwojowym państwa, przy uznaniu kierowniczej roli partii komunistycznej w dokonywanych przekształceniach²⁰.

Pogłębiające się różnice w dochodzie i standardzie życia niewątpliwie mogą stać się zarzewiem nowych napięć społecznych i tym samym zakwestionowania pozycji rządzących. Nie pozostaje to bez znaczenia, kiedy odwołamy się do zagadnień związanych z określaniem ludzkich potrzeb i ich klasyfikacji. Warto odnieść się w tym miejscu do modelu humanistycznego A. Masłowa, który stworzył schemat określający hierarchię ludzkich potrzeb. Wedle tego ujęcia potrzeby ujawniają się kolejno, począwszy od potrzeb niższego rzędu do potrzeb wyższego rzędu. W momencie zaspokojenia potrzeb niższych zaczynają występować wyższe. Na samym dole lokują się potrzeby fizjologiczne, dalej bezpieczeństwa oraz miłości i afiliacji. Ich niezaspokojenie może prowadzić do zaburzeń, jak również działań demotywujących. Oczywiście zaspokojenie tych potrzeb nie zawsze działa motywująco, gdyż może pojawić się tu element uśpienia. Potrzeby wyższe obejmują cztery kategorie zaliczane do czynników motywacji: aprobaty oraz uznania i prestiżu, samorealizacji, poznawcze, estetyczne. Masłow wyróżnił ponadto czynniki satysfakcji, obejmujące potrzeby niższego rzędu, oraz czynniki motywacji, obejmujące zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu²¹. Odnosząc model Masłowa do warunków chińskich, należy zauważyć, że ważna rola w tym zakresie przypada partii komunistycznej, która uzasadnia swoją legitymizację do rządzenia przeprowadzanymi reformami gospodarczymi i stałym postępowaniem w tej materii. W warunkach chińskich, zgodnie z wizją „harmonijnego społeczeństwa”, w pierwszej kolejności pojawia się konieczność zapewnienia najbardziej fundamentalnych potrzeb fizjologicznych i bezpieczeństwa. W określonych założeniach rozwoju do 2020 roku dochód przypadający na jednego mieszkańca ma zwiększyć się czterokrotnie w porównaniu z 2000 rokiem, co pozwoli Chinom osiągnąć w perspektywie najbliższej dekady status średniozamożnego społeczeństwa. Kształtowaniu pozytywnego wizerunku mają służyć zmiany w dotychczasowym systemie prawnym, szczególnie w odniesieniu do idei społeczeństwa demokratycznego opartego na rządach prawa. Warto podkreślić również znaczenie otwarcia się na środowiska prywatnych przedsiębiorców. W tym kontekście na uwagę zasługuje fakt, iż zapis o poszanowaniu własności prywatnej znalazł się w ustawie zasadniczej. Na początku stycznia 2008 roku, podczas uroczystości otwierającej International Forum on Economic Globalization and Trade Unions, prezydent Hu Jintao powiedział, iż Chiny będą kontynuowały politykę rozwojową oraz wspierały interesy i prawa pracownicze. Podkreślił jednocześnie, iż będą rozwijać współpracę ze społecznością międzynarodową w takich kwestiach, jak zmiany klimatyczne, ochrona środowiska czy niedobory surowcowe²². Tę wypowiedź można wpisać w szerszą perspektywę kreowania pojęcia „harmonijnego społeczeństwa”, które zakłada sprzężenie rozwoju wewnątrz krajowego z międzynarodowym. Warte podkreślenia

²⁰ “China to work out permanent mechanism to close urban-rural gap”, January 31, 2008, *Xinhua, People’s Daily Online*; “CPC closes major meeting with decision on rural reform, development”, October 13, 2008, *Xinhua, People’s Daily Online*; “China aims to double income of rural residents in 12 years”, October 13, 2008, *Xinhua, People’s Daily Online*, <http://english.peopledaily.com.cn>.

“Rural issues deserve top priority”, October 13, 2008, *Xinhua, People’s Daily Online*, <http://english.peopledaily.com.cn>.

²¹ H. Hamer, *Psychologia społeczna. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2005, s. 130–131.

²² “Hu: China to promote sustainable development, protect worker’s rights and interests”, January 7, 2008, *Xinhua, People’s Daily Online*. <http://english.people.com.cn>.

były słowa prezydenta, mówiące o zaspokajaniu potrzeb społecznych z uwzględnieniem dość długo pomijanej kwestii związanej z ochroną środowiska naturalnego.

Ważnym osiągnięciem XVII Zjazdu była zapowiedź zwiększenia wydatków w zakresie pobudzania przemian w kluczowych obszarach innowacyjnych i technologicznych, istotnych z punktu widzenia rozwoju gospodarczego i społecznego państwa. Istotnym argumentem na rzecz tego programu będzie stworzenie narodowego systemu innowacyjnego i wspierającego rozwój badań. Temu służyć ma podjęcie działań na rzecz ustanowienia zorientowanego na rynek systemu innowacji technologicznych, w którym przedsiębiorstwa odgrywałyby wiodącą rolę i zachęcały do tworzenia międzynarodowych konglomeratów współpracy. Kluczowym zagadnieniem pozostaje także pogłębianie reform systemowych w zakresie kierowania nauką i techniką, wypracowanie strategii chroniącej prawa własności intelektualnej oraz lepsze wykorzystanie zagranicznych zasobów w zakresie nauki i technologii. Wzrost gospodarczy, wedle planu zarysowanego na zjeździe, powinien być mniej energochłonny i mniej szkodliwy dla środowiska naturalnego. Hu zapowiedział ponadto stworzenie dogodnych warunków dla rozwoju sektora niepaństwowego²³. W odniesieniu do polityki innowacyjnej warto zaznaczyć, że Chiny przeznaczają, po Stanach Zjednoczonych, największe sumy na badania i rozwój, co dodatkowo potwierdza obrany kierunek rozwoju. Przemysł wysokiej technologii odnotowywał przeciętny roczny wzrost w granicach 27% w ciągu ostatnich pięciu lat²⁴. Z opublikowanego pod koniec października 2007 roku raportu Komisji Europejskiej wynika, iż Chiny stanowią najbardziej dynamiczny obszar w zakresie nowych technologii. Unia Europejska dysponując 18,5% udziałem w rynku pozostaje w ścisłej czołówce światowych eksporterów w zakresie zawansowanych technologii, jednak to Państwo Środka stanowi najbardziej dynamicznie rozwijający się rynek w tym obszarze. W ciągu dziesięciolecia 1995–2005 jego udział wzrósł z poziomu około 3,5 do 16%²⁵. W 2007 roku Chiny przeznaczyły na najbliższe pięć lat 80 mld RMB (10,5 mld USD) w celu podtrzymywania ulepszeń i innowacji przedsiębiorstw wysokiej technologii. W porozumieniu podpisanym przez Chiński Bank Rozwoju oraz Komisję Narodowego Rozwoju i Reform zasoby te będą przeznaczone na modernizację w tym sektorze, kluczowe projekty, oraz rozwój małych i średnich przedsiębiorstw działających w tym obszarze²⁶. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż Chiny w znacznym stopniu wykorzystują zagraniczny kapitał i obce technologie za pośrednictwem bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Warto także nadmienić, że rząd chiński rozpoczął przygotowania reformy edukacji i rozwoju w perspektywie dwunastoletniej, podkreślając ich znaczenie w zakresie rozwoju gospodarczego i innowacji technologicznych²⁷.

W kwestii szeroko rozumianej polityki społecznej na uwagę zasługują sprawy szkolnictwa, głównie w kontekście promowania zrównoważonego rozwoju obowiązkowej

²³ Hu Jintao, „Hold the Great Banner...”, *op. cit.*, s. 15–23.

²⁴ „China’s high-tech industry boosted as country seeks independent innovation”, January 6, 2008, *Xinhua, People’s Daily Online*. <http://english.people.com.cn>.

²⁵ „UE traci udział w światowym rynku nowych technologii, Chiny zyskują”, 27.10.2008, *Puls Biznesu Online*, <http://www.pb.pl>.

²⁶ „China sets aside fund to boost high-tech industry”, October 16, 2007, *Shanghai Daily, People’s Daily Online*. <http://english.people.com.cn>.

²⁷ „China moves to draft 12-year guideline for education reform”, August 29, 2008, *Xinhua, People’s Daily Online*, <http://english.peopledaily.com.cn>.

edukacji, a także działania na rzecz równego dostępu do obowiązkowej edukacji dla dzieci z biednych rodzin i pracowników migrujących do miast. Zgodnie z informacjami podanymi przez chińskie Ministerstwo Edukacji dzieci migrujących pracowników przed rozpoczęciem jesienno-semesteru 2008 roku miały uzyskać dogodne warunki do nauki, analogiczne do tych, jakie mają dzieci w miastach. W Chinach występuje dziewięcioletni obowiązkowy system szkolnictwa, obejmujący dzieci w wieku od 6 do 15 lat. Składa się z trwającego sześć lat kształcenia na poziomie podstawowym oraz trzyletniego na poziomie ponadpodstawowym. System ten, finansowany z funduszy rządowych, obejmuje dzieci posiadające lokalne zaświadczenia mieszkaniowe lub *hukou*, z kolei pozbawia tego prawa dzieci żyjące wspólnie z rodzicami pracującymi w miastach z dala od miejsca zamieszkania. W 2007 roku ponad 7,5 miliona dzieci migrujących pracowników osiągnęło wiek szkolny. Większość z nich znajdowała się w dużych aglomeracjach miejskich, tj. Pekin, Szanghaj, prowincje Zhejiang i Guangdong. Plan zakłada włączenie ich w system powszechnej bezpłatnej edukacji, poprzez przeznaczenie dodatkowych specjalnych funduszy centralnych do lokalnych wydziałów szkolnictwa²⁸. Partia znacznie wcześniej podjęła odpowiednie kroki w upowszechnianiu obowiązkowej dziewięcioletniej edukacji. Analfabetyzm wśród ludzi młodych i w średnim wieku został w dużej mierze wyeliminowany już w latach 90. W tym okresie wzrosła również liczba studentów uczelni wyższych (z 8,9 przypadających na 10 tys. osób w 1978 do 32,8 w 1999 roku). W 1999 roku wskaźnik zapisanych uczniów do szkół podstawowych wyniósł 99,1%, a uczniów szkół średnich, którzy zakończyli edukację w szkole podstawowej 94,4%²⁹.

Ważnym wyzwaniem na najbliższe lata będzie opracowanie jednolitych standardów na rynku pracy i mechanizmów stwarzających równe możliwości zatrudniania dla przedstawicieli miast i wsi. Głównymi zagadnieniami pozostają sprawy związane z ubezpieczeniami społecznymi, opieką społeczną, podstawowym zabezpieczeniem emerytalnym dla ludzi starszych, podstawową opieką medyczną. Nie mniej istotne będzie również rozwiązanie problemów mieszkaniowych dla ludzi o niskich dochodach w obszarach miejskich i rozbudowy niskoczynszowych mieszkań. Wychodząc naprzeciw tym sugestiom, w budżecie na 2008 rok rząd przeznaczył kwotę 951 mln USD na budowę mieszkań dla najuboższych, czyli o jedną trzecią większą aniżeli w roku poprzednim³⁰. W zakresie polityki zatrudnieniowej w 2007 roku powstało ponad dwanaście milionów stanowisk pracy dla mieszkańców miast. Jednocześnie działania objęły pomoc w znalezieniu zatrudnienia dla ponad pięciu milionów zwolnionych z pracy robotników. W maju 2008 roku mMinisterstwo finansów poinformowało o przeznaczeniu 26 mld RMB na pomoc poszukującym pracy³¹. To pokazuje, iż rząd chiński traktuje tę sprawę wyjątkowo poważnie. Rozpatrując zagadnienie polityki socjalnej, warto zaznaczyć, iż następują tu widoczne pozytywne zmiany. W latach 90. wyraźnie spadła śmiertelność urodzin (w 1990 roku 94,7 na 100 tys. osób, a w 1998 roku

²⁸ "Free schooling for migrant kids", August 27, 2008, *Xinhua, China Daily Online*, <http://www.chinadaily.com.cn>.

²⁹ "China's Population and Development in the 21st Century", December 2000, w: *White Papers of the Chinese Government. (2000-2001)*, Information Office of the State Council of the People's Republic of China, Foreign Languages Press 2002, s. 340-341.

³⁰ „Chiny inwestują w najbiedniejszych”, 6.03.2008, *Puls Biznesu*.

³¹ "China creates 12 mn jobs for urbanities in 2007", May 20, 2008, *Xinhua, China Daily Online*, <http://www.chinadaily.com.cn>.

56,2). W 1999 roku trzydzieści milionów emerytów zostało objętych państwowym systemem opieki emerytalnej. W tym czasie w Chinach działało około tysiąca państwowych instytucji opieki społecznej i około czterdzieści tysięcy domów spokojnej starości³².

Dużym problem w kontekście wyrównywania różnic społecznych w dalszym ciągu pozostaje wysokie bezrobocie. Rośnie liczba niewykwalifikowanych pracowników, przy jednoczesnym niedoborze wysoko wykwalifikowanych specjalistów, głównie techników i inżynierów. Istotnym wyzwaniem stojącym przed Chinami jest koegzystencja elementów starego i nowego systemu. Pozytywnym elementem jest ciągle rosnący wpływ sektora prywatnego na obraz gospodarki chińskiej. Zgodnie z danymi Państwowej Administracji Przemysłu i Handlu na koniec 2006 roku w Chinach było zarejestrowanych 4,947 miliona prywatnych przedsiębiorstw (wzrost o 15% w porównaniu z 2005 rokiem) z łącznym kapitałem w wysokości 7 500 mld RMB (wzrost o 22% w porównaniu z 2005 rokiem). Oznaczało to, iż prywatne przedsiębiorstwa stanowiły 57,4% wszystkich przedsiębiorstw działających na terytorium kraju. Sektor prywatny generuje obecnie dwie trzecie chińskiego PKB. Niewątpliwie wpływa on także w istotny sposób na politykę zatrudnienia. W 2006 roku w tym sektorze pracowało blisko 64 mln ludzi. Obecnie ponad 75% ofert pracy w strefach zurbanizowanych pochodzi z niepaństwowego sektora gospodarczego. Większość pracowników zwolnionych z państwowych przedsiębiorstw znajduje zatrudnienie właśnie w sektorze prywatnym. Duża grupa pracowników ze wsi także lokuje się w tym obszarze. Łączna wartość eksportu i importu chińskich przedsiębiorstw prywatnych wyniosła w 2006 roku 243,6 mld USD. Warto podkreślić, że obserwujemy stały rozwój i rozszerzanie aktywności prywatnych przedsiębiorców w poszczególnych gałęziach gospodarczych (m.in. infrastruktura). Duże znaczenie ma również wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań. Statystyki wskazują, że prywatne firmy technologiczne (około 150 tys.) stanowią ponad 70% wszystkich przedsiębiorstw zlokalizowanych w 53 narodowych strefach rozwoju nowych i zaawansowanych technologii. Prognozy wskazują, że prywatne przedsiębiorstwa będą wkrótce odgrywać istotną rolę, jeśli chodzi o bezpośrednie inwestycje zagraniczne Chin. Obecnie na rynkach zagranicznych w przeważającej mierze koncentrują się one na sprawach związanych z dystrybucją (48,6%), usługami i obrotem handlowym (38,7%)³³.

Partia w ciągu ostatniego dziesięciolecia poświęciła wiele wysiłku na walkę z przejawami korupcji. Takie działania nie dziwią z uwagi na ogromną skalę tego zjawiska. We wrześniu 2006 roku doszło do najgłośniejszego przypadku korupcji na szczytach władz z ostatnich lat, kiedy ze stanowiska sekretarza partii w Szanghaju został usunięty Chen Liangu, oskarżony o sprzeniewierzenie funduszy ubezpieczeniowych. W 2006 roku ponad dziewięćdziesiąt tysięcy przedstawicieli partii zostało ukaranych za przewinienia o charakterze korupcyjnym³⁴. Na początku 2007 roku kierownictwo partyjne określiło główne zasady walki z tego typu nadużyciami. Przemawiając podczas sesji plenarnej, 9 stycznia, prezydent Hu wezwał do „uzdrowienia atmosfery”, poprzez staranne analizowanie zachodzących zmian i odnoszenia ich do rzeczywistości. Mówił także o pomocy i wspieraniu mas społecznych,

³² “China’s Population and Development in the 21st Century”, *op. cit.*, s. 340–341.

³³ *2007 Evaluation Report on China’s Reform*, ed. Chi Fulin, Annual Report on Reform China Institute for Reform and Development, Foreign Languages Press, Beijing 2007, s. 91–97.

³⁴ “CPC Congress opens to chart future for China”, October 15, 2007, *China Daily Online*, <http://www.chinadaily.com.cn>.

podkreślił znaczenie uczciwości w życiu i należytego wypełniania obowiązków przez działaczy partyjnych. W czasie wspomnianej sesji przyjęto dokument regulujący główne kwestie w walce z korupcją. Na uwagę zasługuje zwrócenie uwagi na pięć najważniejszych obszarów, w których najczęściej dochodzi do pojawienia się nadużyć, takich jak: nielegalne umowy własności, nielegalne użytkowanie pojazdów, hazard, nielegalne inwestycje oraz nepotyzm³⁵. Pod koniec kwietnia 2008 roku Biuro Polityczne KPCh zaakceptowało pięcioletni plan dotyczący przeciwdziałaniu korupcji³⁶. Podobne kroki zostały podjęte w strukturach wojskowych. Centralna Komisja Wojskowa wydała plan na lata 2008–2012, określający zasady walki z przejawami i przeciwdziałaniem korupcji w armii³⁷.

Z punktu widzenia bezpieczeństwa narodowego ważnym obszarem podniesionym w czasie ostatniego zjazdu partyjnego było określenie dalszych relacji ponad Cieśniną Tajwańską. Chiny deklarują gotowość wznowienia dialogu z władzami z Tajpej przy założeniu określonych warunków, tj. podtrzymania zasady „jednych Chin”, których Tajwan jest częścią, oraz sprzeciwu wobec aspiracji niepodległościowych Tajwanu. Pomimo utrzymywania twardego stanowiska przez Pekin w ciągu 2008 roku można było zaobserwować wyraźną poprawę klimatu we wzajemnych relacjach. Wpływ na to miały z pewnością wydarzenia na wyspie. W styczniowych wyborach parlamentarnych najwięcej głosów wyborców uzyskał Kuomintang. Z kolei dwa miesiące później w wyborach prezydenckich zwyciężył kandydat tego ugrupowania, Ma Ying-jeou, zwolennik nawiązywania ściślejszych kontaktów z Pekinem. W ten sposób przerwana została trwająca osiem lat hegemonia Demokratycznej Partii Postępu, budującej swój kapitał – od początków istnienia – na bazie hasel niepodległościowych. Prawdziwym przełomem we wzajemnym zbliżeniu było spotkanie prezydenta Hu Jintao z wiceprezydentem elektem Tajwanu, Vincentem Siewem, w połowie kwietnia podczas regionalnego szczytu na wyspie Hainan. Została wówczas zarysowana perspektywa dla dalszych działań. W czerwcu na kontynencie gościła kilkunastoosobowa delegacja tajwańska, której przewodniczył szef rządowej fundacji ds. współpracy zagranicznej. Podczas tej wizyty doszło do podpisania porozumienia w kwestii ustanowienia bezpośrednich połączeń lotniczych pomiędzy wyspą a kontynentem. Na początku listopada 2008 roku na Tajwanie odbyło się z kolei spotkanie przewodniczących Fundacji Wymiany przez Cieśninę oraz Stowarzyszenia ds. Stosunków Pomiędzy Stronami w Cieśninie Tajwańskiej, Chiang Pin-kunga i Chen Yunlina. W czasie pobytu na wyspie Chen został przyjęty przez prezydenta Ma Ying-jeou. Niewątpliwie kwestia tajwańska pozostaje kluczowa z punktu widzenia Pekinu. Można tu zauważyć strategię stopniowego wywierania nacisków. Chiny propagują model jedności społeczności pochodzenia chińskiego w Azji. Dlatego pojawia się tu często wizja wspólnej federacji, obejmującej nie tylko Chiny, Hongkong i Makau, ale również Tajwan. W planach stworzenia federacji pojawiają się pojęcia „Społeczeństwo Chin” (*zhonghua gongtongti*), „Nowych Chin” (*xin zhonghua*) czy „Federacji Chin” (*zhonghua liangbang*)³⁸.

³⁵ “China to continue stringent fight against corruption in 2007”, January 20, 2007, *People’s Daily*.

³⁶ “Political Bureau ratifies CPC’s five-year anti-corruption plan”, April 28, 2008, *Xinhua*, *People’s Daily Online*. <http://english.people.com.cn>.

³⁷ “China’s army issues five-year plan on fighting corruption”, September 23, 2008, *Xinhua*, *People’s Daily Online*, <http://english.peopledaily.com.cn>.

³⁸ B. Gilley, *China’s Democratic Future. How It Will Happen and Where It Will Lead*, Columbia University Press, New York 2004, s. 238.

W tym tonie należy traktować wypowiedź Hu Jintao na temat pokojowego zjednoczenia wyspy z kontynentem oraz jedności narodowej³⁹. Niewątpliwie sprawa Tajwanu sytuuje się pośród tych najbardziej prestiżowych z punktu widzenia władz w Pekinie. Należy jednak zwrócić uwagę na proces dokonujących się przemian. Działania względem wyspy wpisują się w schemat ogólnej strategii polityki międzynarodowej. Rozwijanie przyjaznych stosunków z sąsiednimi krajami powoduje konieczność weryfikacji stanowiska także wobec Tajpej. Silne więzi łączące wyspę z kontynentem, szczególnie o charakterze gospodarczym i kulturalnym, stanowią wstęp dla realizacji dalszych działań na rzecz wzajemnego zbliżenia.

W czasie zjazdu zostały wyraźnie podtrzymane założenia dotyczące realizacji polityki zagranicznej, której fundamentem jest teza o pokojowej drodze rozwoju Państwa Środka, sprzeciw wobec hegemonizmu i polityki siły w stosunkach międzynarodowych. W myśl tych założeń Pekin nie będzie dążył do hegemonizmu oraz ekspansji terytorialnej. Jego polityka określa na budowaniu rozległej sieci dobrych relacji z innymi krajami, opartych na przyjaźni i współpracy, zgodnie z pięcioma zasadami pokojowego współistnienia. Chiny chcą aktywnie uczestniczyć w kreowaniu porządku globalnego, odgrywając konstruktywną rolę w tym zakresie⁴⁰. Można w tym miejscu wskazać na cztery główne punkty w tym zakresie, uwzględniające: utrzymanie kontroli państwowej, rozwój gospodarczy, tworzenie systemu bezpieczeństwa w bliskim sąsiedztwie, a także plany dotyczące wzrostu chińskiej potęgi, zmierzających do zastąpienia Stanów Zjednoczonych jako dominującej siły w Azji⁴¹. Chiny podkreślają, że ich polityka obronna ma wyłącznie defensywny charakter. W kwestii broni nuklearnej obowiązuje zasada nieużywania pierwszemu tej broni⁴². Chiny wskazują jednocześnie na stałe zmniejszanie wydatków budżetowych z przeznaczeniem na cele militarne. Oczywiście dane prezentowane przez chińską stronę nie są całkowicie przejrzyste z uwagi na fakt, iż sektor wojskowy pośrednio finansowany jest poprzez inne środki lokowane w innych budżetach ministerialnych. W tych rozliczeniach nieuwzględniane są także programy zbrojeniowe. Pekin podkreśla, iż własne wydatki na obronność pozostają na zdecydowanie niższym poziomie aniżeli analogiczne wydatki ponoszone przez wielkie mocarstwa, szczególnie Stany Zjednoczone, Wielką Brytanię, Francję i Japonię⁴³. Zdaniem analityka Jane's Information Group, Matthewa Smitha, wydatki militarne Państwa Środka, przy założeniu utrzymania dotychczasowego tempa wzrostu, osiągną w 2020 roku pułap 360 mld USD (przy obecnym na poziomie ok. 59 mld USD)⁴⁴. Na uwagę zasługuje fakt, że zagadnienia związane z polityką obronną po raz pierwszy w historii nie były tak mocno eksponowane. W czasie XVII Zjazdu KPCh na pierwszym planie pojawiły się zagadnienia o charakterze gospodarczym i społecznym, co stanowi niewątpliwie *novum* w zakresie dotychczas upowszechnianej deklaratywnej strategii Pekinu. Partia komunistyczna podkreśla konieczność zreformowania armii z wykorzystaniem najnowszych osiągnięć nauki i techniki.

³⁹ Hu Jintao, "Hold the Great Banner...", *op. cit.*, s. 55–58.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 58–62.

⁴¹ R. Terril, *The New Chinese Empire*, UNSW Press 2003, s. 265.

⁴² "China's National Defense in 2006", December 2006, w: *White Papers of the Chinese Government. (2005–2006)*, Information Office of the State Council of the People's Republic of China, Foreign Languages Press 2007, s. 606.

⁴³ *Ibidem*, s. 647.

⁴⁴ „W 2020 r. Chiny wydadzą na obronność 360 mld USD”, 01.08.2008, *Puls Biznesu Online*, <http://www.pb.pl>.

Priorytetem pozostaje stworzenie sił z informatyzowanych, zdolnych zwyciężać w wojnach z użyciem najbardziej zaawansowanych technologii⁴⁵. Wpisuje się to w schemat przyjętej doktryny wojskowej, zmieniającej się kilkakrotnie w ciągu ostatniego stulecia. Zdaniem znawcy problematyki militarnej Chin Davida Shambaugh ewolucję doktryny Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej można ująć w czterech fazach, obejmujących wojnę ludową (1935–1979), wojnę ludową z uwzględnieniem warunków modernizacji (1979–1985), wojnę ograniczoną (1985–1991) oraz wojnę ograniczoną z uwzględnieniem zaawansowanych technologii (od 1991 r. do teraz). Spostrzeżenia wyniesione z okresu wojny w Zatoce Perskiej (1991), a także wojny w Jugosławii (1999) sprawiły, że w Pekinie uzmysłowiono sobie znaczenie zaawansowanych technologii w kontekście prowadzonych współcześnie operacji militarnych. To dało impuls do pobudzenia działań w zakresie zintensyfikowania badań nad rozwojem nowoczesnych technologii na własnym gruncie, z podkreśleniem jednoczesnego znaczenia wojen informatycznych w kontekście reformowania istniejącego systemu⁴⁶.

Zgodnie z treścią *China National Defense in 2006* modernizacja armii uwzględnia trzy etapy przekształceń, obejmujące:

- stworzenie trwałych podstaw do 2010 roku, ugruntowujących zasady jedności narodowej i zapewniających bezpieczeństwo państwa; sprzeciw wobec aspiracji niepodległościowych Tajwanu; przeciwdziałanie aktom terrorystycznym, separatystycznym i ekstremistycznym;
- rozwój sił zbrojnych do 2020 roku, w ramach ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego;
- stworzenie w pełni z informatyzowanej armii, zdolnej zwyciężać w wojnach informatycznych w połowie XXI stulecia⁴⁷.

Raport *Conventional Arm Transfers to Developing Nations, 2000–2007*, przedstawiony przez Kongres USA, wskazuje, że Chiny sukcesywnie rozwijają swoją aktywność w międzynarodowym handlu bronią. Na uwagę zasługuje wzrost, jaki odnotowano w tej materii w ciągu zaledwie jednego roku. Chiny od wielu lat sprzedają broń przede wszystkim do krajów rozwijających się. W 2007 roku wartość kontraktów na dostawy broni z krajami rozwijającymi się była najwyższa w historii, osiągając poziom 3,8 mld USD (tabela I, II). Z zestawienia wynika, iż dostawy obejmują broń mniej zaawansowaną i tańszą rynkowo, która trafia głównie do krajów Azji, Afryki i Bliskiego Wschodu⁴⁸.

⁴⁵ Hu Jintao, "Hold the Great Banner...", *op. cit.*, s. 52–55.

⁴⁶ Szerzej: D.L. Shambaugh, *Modernizing China's Military: Progress, Problems, and Prospects*, University of California Press, Berkeley 2003, s. 56–107.

⁴⁷ "China's National Defense in 2006", *op. cit.*, s. 604.

⁴⁸ R.F. Grimmett, *Conventional Arm Transfers to Developing Nations, 2000-2007*, CRS Report for Congress, October 23, 2008, Congressional Research Service, s. 11–12.

Tabela 1. Porównanie głównych eksporterów broni na świecie pod względem wartości podpisanych kontraktów w 2006 i 2007 roku (w mln USD).

Pozycja	Kraj eksporter broni	Wartość kontraktów 2006	Kraj eksporter broni	Wartość kontraktów 2007
1	USA	16,905	USA	24,860
2	Rosja	8,700	Rosja	10,400
3	Wielka Brytania	3,100	Wielka Brytania	9,800
4	Niemcy	1,900	Chiny	3,800
5	Izrael	1,700	Hiszpania	2,000
6	Austria	1,500	Francja	1,800
7	Szwecja	1,100	Niemcy	1,500
8	Włochy	900	Izrael	1,000
9	Chiny	800	Włochy	900
10	Hiszpania	700	Korea Pd.	500
11	Holandia	600	Szwajcaria	400

Źródło: Opracowanie na podstawie: U.S. Government; R.F. Grimmett, *Conventional Arm Transfers to Developing Nations, 1999–2006*, CRS Report for Congress, September 26, 2007, Congressional Research Service, s. 84; R.F. Grimmett, *Conventional Arm Transfers to Developing Nations, 2000–2007*, CRS Report for Congress, October 23, 2008, Congressional Research Service, s. 67.

Tabela 2. Porównanie głównych eksporterów broni na świecie pod względem wartości podpisanych kontraktów z krajami rozwijającymi się w 2006 i 2007 roku (w mln USD).

Pozycja	Kraj eksporter broni	Wartość kontraktów 2006	Kraj eksporter broni	Wartość kontraktów 2007
1	USA	10,306	USA	12,160
2	Rosja	8,100	Wielka Brytania	9,800
3	Wielka Brytania	3,100	Rosja	9,700
4	Niemcy	1,800	Chiny	3,800
5	Izrael	1,300	Francja	1,500
6	Szwecja	1,100	Niemcy	1,500
7	Chiny	800	Włochy	800
8	Hiszpania	300	Izrael	700
9	Włochy	300	Brazylia	300
10	Francja	300	Ukraina	300
11	Polska	200	Szwajcaria	300

Źródło: Opracowanie na podstawie: U.S. Government; R.F. Grimmett, *Conventional Arm Transfers to Developing Nations, 1999–2006*, op. cit., s. 54; R.F. Grimmett, *Conventional Arm Transfers to Developing Nations, 2000–2007*, op. cit., s. 41.

Strategia Chin, rozpatrywana w kontekście działań długofalowych, mówi o pokojowym rozwoju również w sferze militarnej. Państwo to nie stanowi aktualnie realnej przeciwwagi dla potęgi Stanów Zjednoczonych. Nie dysponuje takim potencjałem, by mogło być postrzegane w kategoriach mocarstwa o zasięgu globalnym. Militarne konfrontacje mogłyby doprowadzić do załamania ambitnych planów Pekinu, dlatego Chiny potrzebują czasu. Hasła o pokojowym rozwoju, wyrażane przez najważniejsze postacie chińskiego establishmentu,

stały się integralną częścią przyjętej strategii działania. Po zakończeniu Olimpiady w Pekinie w tym tonie wypowiadał się prezydent Hu Jintao, mówiąc, iż Chiny będą podążać drogą pokojowego rozwoju i kierować się strategią wzajemnych korzyści⁴⁹. Minister obrony Liang Guanglie, przemawiając 1 sierpnia 2008 roku, w dniu 81. rocznicy narodzin Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej, oświadczył, że Chiny będą podążać drogą pokoju, wyrażają sprzeciw wobec hegemonizmu i ekspansji, nie będą również stanowić zagrożenia dla innych państw⁵⁰. O pokojowym rozwoju można było również usłyszeć z ust ministra spraw zagranicznych Yang Jiechi pod koniec 2007 roku, kiedy mówił, że Chiny podejmą współpracę z ludźmi innych krajów na rzecz budowy harmonijnego świata, opartego na trwałym pokoju i dobrobycie⁵¹.

W czasie XVII Zjazdu KPCh doszło do częściowej zmiany w składzie Stałego Komitetu Biura Politycznego. Na jego czele pozostał Hu Jintao. Swoje miejsca zachowało ponadto czterech działaczy: Wu Bangguo, Wen Jiabao, Jia Qinglin oraz Li Changchun, powołanych w skład tego ciała podczas poprzedniego zjazdu. Wyjątkiem pozostał Hu Jintao, który zasiadał w Stałym Komitecie BP od 1992 roku, kiedy mając „zaledwie” czterdzieści dziewięć lat, został najmłodszym jego członkiem. Zmiany personalne częściowo były następstwem realizacji zasady związanej z odchodzeniem na polityczną emeryturę działaczy partyjnych po ukończeniu siedemdziesięciu lat. Dlatego też ze stanowisk odeszli tacy politycy, jak Luo Gan czy Wu Guanzeng. Pewnym zaskoczeniem mogła być dymisja bliskiego współpracownika poprzedniego prezydenta Jiang Zemina, Zeng Qinghonga. Z dokonanych zmian w kierownictwie partii wyraźnie można było wywnioskować, iż polityka Hu Jintao zmierzała do usunięcia ludzi poprzedniej ekipy rządzącej. Do głosu doszli ludzie młodszy, pojawili się przedstawiciele „piątej generacji” przywódców. Na uwagę zasługują dwie nowe postaci w tym gronie, Xi Jinping i Li Keqiang. Ten pierwszy to wpływowy polityk z Szanghaju, tamtejszy sekretarz partii. Objęcie tego stanowiska przez niego w 2007 roku nie było bez znaczenia w kontekście wcześniejszej afery korupcyjnej w tym mieście. Wydaje się, iż to właśnie Xi zastąpił Hu Jintao na stanowisku prezydenta w 2012 roku. W marcu 2008 roku Ogólnochińskie Zgromadzenie Przedstawicieli Ludowych zatwierdziło go na stanowisko zastępcy urzędującego prezydenta. Z kolei Li Keqiang to były sekretarz generalny Ligi Młodych Komunistów. Wprowadzenie tych dwóch nowych polityków do Stałego Komitetu BP to niewątpliwie sukces grupy reformatorów i samego Hu Jintao. Przedstawiciele poprzedniej ekipy zostali pozbawieni większego wpływu na bieżącą politykę. Wprawdzie Jiang Zemin uczestniczył w ostatnim zjeździe jako honorowy gość, jednak nie zmienia to faktu, iż czas jego otoczenia wyraźnie minął. Nowe kierownictwo to grupa technokratów, charakteryzująca się dobrym wykształceniem, najczęściej technicznym. Porównanie życiorysów przedstawicieli partii w Stałym Komitecie BP pokazuje wyraźnie, że obowiązuja tu określone prawidłowości. Większość działaczy, z wyjątkiem Xi Jinpinga i Li Keqiana, urodziła się

⁴⁹ “Hu: Peaceful development is our motto”, August 27, 2008, *China Daily, People’s Daily Online*, <http://english.peopledaily.com.cn>.

⁵⁰ “Defense Minister: China to pursue peaceful development”, August 1, 2008, *People’s Daily Online*, <http://english.peopledaily.com.cn>.

⁵¹ “FM: China to stick to road of peaceful development”, December 30, 2008, *Xinhua, People’s Daily Online*, <http://english.peopledaily.com.cn>.

na początku lat 40. i zasiłowała szeregi partii jeszcze w latach 60. Podobne są również ścieżki edukacyjne oraz zawodowe wszystkich polityków (tabela 3.).

Tabela III: Stały Komitet Biura Politycznego KC KPCh.

Hu Jintao	Ur. XII.1942, Jixi, Anhui; od IV.1964 w KPCh; inżynier (Wydział Inżynierii Wodnej, Qinghua University w Pekinie); od 1992 w składzie Stałego Komitetu BP KC KPCh; w latach 1999–2004 wiceprzewodniczący Komisji Wojskowej KC KPCh, od 2005 jej przewodniczący; w latach 1999–2005 wiceprzewodniczący CKW, a od 2005 przewodniczący; w latach 1999–2003 – wiceprzewodniczący ChRL; a od 2003 r. przewodniczący ChRL; od 2002 r. sekretarz generalny partii.
Wu Bangguo	Ur. VII.1941, Feidong, Anhui; od IV.1964 w KPCh; inżynier (Wydział Elektroniki, Qinghua University w Pekinie); od 1992 r. członek BP KC KPCh; w latach 1995–2003 wicepremier Rady Państwa; od 2002 w składzie Stałego Komitetu BP KC KPCh; od 2003 r. na czele Stałego Komitetu OZPL.
Wn Jiabao	Ur. IX.1942, Tianjin; od IV.1965 w KPCh; inżynier (Pekiński Instytut Geologii); od 1997 członek BP KC KPCh; od 2002 r. w składzie Stałego Komitetu BP KC KPCh; od 2003 r. premier.
Jia Qinglin	Ur. III.1940, Baotou, Hebei; od XII.1959 w KPCh; inżynier (Wydział Elektryczny w Wyższej Szkole Energetyki w Hebei); od 1997 r. członek BP KC KPCh; od 2002 r. w składzie Stałego Komitetu BP KC KPCh; w l. 1996-1999 burmistrz Pekinu; w latach 1997–2002 sekretarz Komitetu Miejskiego KPCh w Pekinie; obecnie przewodniczący Narodowego Komitetu Chińskiej Politycznej Konferencji Konsultatywnej.
Li Changchun	Ur. II.1944, Dalian, Liaoning; od IX.1965 w KPCh; inżynier (Wydział Maszyn Elektronicznych, Instytut Technologiczny w Harbinie); od 1997 r. członek BP KC KPCh; od 2002 r. w składzie Stałego Komitetu BP KC KPCh; obecnie odpowiedzialny za publikacje partyjne oraz pracę ideologiczną.
Xi Jinping	Ur. VI.1953, Fuping, Shaanxi; od I.1974 w KPCh, humanista (Szkoła Nauk Humanistycznych i Społecznych, Qinghua University w Pekinie); członek XV i XVI KC KPCh; w 2007 r. na krótko został sekretarzem Komitetu Miejskiego partii w Szanghaju; od 2007 r. w składzie Stałego Komitetu BP KC KPCh; wiceprezydent.
Li Keqiang	Ur. VII.1955, Dingyuan, Anhui; od V.1976 w KPCh; dr ekonomii (Szkoła Ekonomiczna w Uniwersytecie Pekińskim); członek XV i XVI KC KPCh; od 2007 w składzie Stałego Komitetu BP KC KPCh; wicepremier.
He Guoqiang	Ur. X.1943, Xiangxiang, Hunan, od I.1966 w KPCh; inżynier (Pekiński Instytut Inżynierii Chemicznej); od 2002 r. członek BP KC KPCh; od 2002 r. na czele Wydziału Organizacyjnego KC KPCh; od 2007 r. w składzie Stałego Komitetu BP KC KPCh.
Zhou Yongkang	Ur. XII.1942, Wuxi, Jiangsu; od XI.1964 w KPCh; inżynier (Pekiński Instytut Paliwowy); od 2002 r. członek BP KC KPCh; od 2007 r. w składzie Stałego Komitetu BP KC KPCh; obecnie minister bezpieczeństwa publicznego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://ww.gov.cn> oraz <http://www.xinhuanet.com>.

Zmiany na szczytach władzy znamionują kierunek, w jakim zamierza podążać partia komunistyczna. Kontynuacja reform gospodarczych związanych z modernizacją kraju staje się głównym wyznacznikiem rządzących. Władze dają jasno do zrozumienia, że budują własny model dostosowany do tamtejszych uwarunkowań. Można było się o tym przekonać, analizując wypowiedzi samego prezydenta, który w czasie ostatniego zjazdu partyjnego

odniósł się do zagadnienia demokracji z chińskimi cechami (*minzhu*). Apelując o rozszerzenie ludowej demokracji, zaznaczył, iż wszelkie przekształcenia polityczne muszą być skorelowane ze sprawami gospodarczymi i społecznymi⁵². To pokazuje, w jakim kierunku podąża partia komunistyczna. Jednoznacznie podkreśla się tu związek pomiędzy poszczególnymi obszarami. Żaden spośród nich nie funkcjonuje oddzielnie. To partia staje się motorem wszelkich zmian w państwie, to ona również inicjuje i kieruje wszelkimi przeobrażeniami. Zatem to właśnie zmiany w najważniejszych obszarach życia określają na nowo podstawy legitymizacji partii komunistycznej w przyszłości.

Summary

Carrying out a gigantic propaganda operation, such as The Olympic Games in Beijing, opened a new era in China's policy. Accomplishing all the assumed goals forced the authorities to significant reforms not only within the economy, but also within the socio-political sphere. The wide range of the reforms, however, has been channeled in such a way, that the indubitable economic success has scarcely triggered the process of democratization of social and particularly, political life. The Communist Party of China has remained the main generator of reforms. In spite of the upholding of ideological rhetoric, it functions to a still larger extent as an institution of power hardly referring to the marxist imponderabilities. Becoming *de facto* "the party of the government", it concentrates its activity mainly on pointing directions and supervising the implemented economic reforms. The strategy assumed during the Sixteenth Committee of The Communist Party of China univocally states that the process of the country's modernization must focus on economic reforms and then follow the social issues. Political transformation is to be conveyed in a distant future and only in a strict correlation with economic and social activities.

⁵² "Hu Jintao mentions «democracy» more than 60 times in landmark report", October 15, 2007, *Xinhua, People's Daily Online*. <http://english.people.com.cn>.